

21.11.2023

Asia: VN/23782/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Viite: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta, 19.10.2023, VN/23782/2023

Lausunto

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) on pyytänyt Kainuun hyvinvointialueelta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta. Esityksessä ehdotetaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettavaksi siten, että sallittaisiin luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

Kainuun hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto lausuntopyynnössä esitetystä lakimuutoksesta. Kainuun hyvinvointialue ei kannata lausuntopyynnössä esitettyä lakimuutosta. Perusteluina kielteiselle kannallemme ovat lausuntopyynnössäkin esille nostetut, tutkimusnäyttöön sekä vuonna 2018 voimaan tulleeseen alkoholilain uudistukseen liittyvät havainnot.

Vuoden 2018 alkoholilain uudistuksessa vapautettiin tislatusa alkoholista valmistettujen juomasekoitusten myynti päivittäistavara-kaupoissa ja kaupoissa myytävien alkoholijuomien korkein alkoholipitoisuus nostettiin 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin (THL /4160/4.00.00/2023). Vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen arvioitiin nostaneen alkoholinkulutusta noin kolme prosenttia (Mäkelä & Norström 2022) ja myös aikaisemman tutkimusnäytön perusteella, alkoholin saatavuuden lisääntyminen johtaa todennäköisesti alkoholin kulutuksen kasvuun yhteiskunnassa (Karlsson &

Mäkelä 2019). Lisäksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan kuolleisuus alkoholin aiheuttamiin sairauksiin ja alkoholimyrkytyksiin väheni melko voimakkaasti vuosina 2007–2017, mutta vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen jälkeen alkoholikuolemat lisääntyivät jonkin verran ja alkoholihaittojen määrä kasvoi kokonaiskulutus pysyessä kuitenkin ennallaan. Tämä viittaa siihen, että runsaasti alkoholia käyttävät lisäsivät kulutustaan uudistuksen jälkeen. Arvion mukaan lausuntopyynnössä esitetyn muutoksen aiheuttamat haitalliset vaikutukset kohdistuisivat erityisesti eriasteisia alkoholiongelmia kokeviin henkilöihin ja pienituloisimpaan tuloviidennekseen, joka on ollut herkin alkoholipolitiikkamuutosten seuraamuksille. On myös huomioitava, että vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen jälkeen nuorten kerralla juomat alkoholimäärät lisääntyivät erityisesti tytöillä lakimuutoksen jälkeen.

(THL /4160/4.00.00/2023.) Lisäksi kansainvälisiin tutkimuksiin perustuen alkoholin

yksinoikeusjärjestelmä on yksi alkoholihaittojen vähentämisen parhaita käytäntöjä ja alkoholimyymlöiden voimakas lisääntyminen lisää melko johdonmukaisesti niin alkoholin kulutusta kuin haittojakin (Babor ym. 2023a, 2023b s.132–134, 313, THL /4160/4.00.00/2023 mukaan). Alkoholin valtiollisen yksinoikeusjärjestelmän malli on myös Maailman terveysjärjestön mukaan hyvä esimerkki muille maille alkoholihaittojen vähentämiseksi (WHO 2023, THL /4160/4.00.00/2023 mukaan). THL:n mukaan valtion yksinoikeusjärjestelmä hillitsee alkoholiongelmia vähentäen myös yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja keventää sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kuormitusta (THL /4160/4.00.00/2023). Vastatoimena vähittäismyyntin juomien alkoholipitoisuuden nostolle hallitusohjelmassa suunnitellaan alkoholijuomien verotuksen korottamista, jolla pyrittäisiin vähentämään alkoholin kulutusta ja haittoja. Suomen alkoholiverotus on kuitenkin jo nyt kansainvälisesti vertailtuna korkealla tasolla, joten haittojen ja kulutuksen hillitsemisen verotusta nostamalla ei ole mahdollista loputtomiin, kuten THL:kin lausunnossaan toteaa (THL /4160/4.00.00/2023).

Kainuussa alkoholijuomien myynti 100-prosenttisena alkoholina 15

vuotta täyttänyttä asukasta kohti oli vuonna 2022 8,9 litraa, mikä on valtakunnallisesti vertailtuna kolmanneksi eniten koko maan keskiarvon ollessa 7,6 litraa (Tilastoraportti 20/2023, THL). Alkoholikuolleisuus on Kainuussa myös muita alueita suurempi; Kainuussa alkoholin vuoksi menetettyjen elinvuosien lukumäärä 3498, kun koko maan keskiarvo on 3150. Kyseinen indikaattori ilmaisee ikävälillä 25–80 vuotta tapahtuneiden alkoholiperäisten kuolemien vuoksi menetettyjen elinvuosien lukumäärää alimmassa tuloviidenneksessä 100 000 vastaavan ikäistä asukasta kohden. Vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen jälkeen Kainuussa on tapahtunut käänne entistä huonompaan suuntaan: alkoholikuolemien vuoksi menetetyt elinvuodet ovat lisääntyneet erityisesti naisten kohdalla, tyttöjen lisääntynyt alkoholin käyttö näkyy jo kouluterveyskyselyssä ja alkoholinkäyttö on kainuulaisilla tytöillä lähes samaa tasoa kuin pojilla. (Laaja hyvinvointikertomus 2020–2022, Kainuun hyvinvointialue.) Lisäksi vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttaa alakoululaisille eniten haittaa valtakunnallisesti vertailtuna juuri Kainuussa (Tilastoraportti 48/2023, THL).

Yhteenvedon edellä esitettyjen perusteluihin vedoten Kainuun hyvinvointialue ei kannata lausunnossa esitettyä lakimuutosta.

Kajaanissa 20.11.2023

Vs. hyvinvointialuejohtaja Timo Halonen

Kainuun hyvinvointialue

Halonen Timo
Kainuun hyvinvointialue

Kemppainen Katja
Kainuun hyvinvointialue